

Tariffnemnda
Arbeids- og sosialdepartementet
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Vår dato: 26.08.2008
Deres dato:
Vår ref.: DM 149896
Deres ref.:

Høringsuttalelse - forslag om fortsatt allmenngjøring av tariffavtaler

Vi viser til Tariffnemndas høringsbrev av 19. juni 2008 med høringsfrist 5. september 2008. NHO vil i det følgende gjøre rede for sine synspunkter på spørsmålet om fortsatt allmenngjøring.

1. Rettslig utgangspunkt og vurdering av vilkår for fortsatt allmenngjøring

I henhold til lov om allmenngjøring § 4 gjelder et vedtak om allmenngjøring inntil Tariffnemnda treffer et nytt. Vedtaket opphører imidlertid å gjelde dersom partene i tariffavtalen ikke krever nytt vedtak innen én måned etter at tariffavtalen er avløst av en ny avtale.

Det er da opp til Tariffnemnda å vurdere fortsatt allmenngjøring. Vilkåret for allmenngjøring i første omgang følger av lovens § 1-1 der det slås fast at det må påvises samlet sett dårligere vilkår enn i gjeldende landsomfattende tariffavtale. Imidlertid gir ikke loven i § 4 noen nærmere henvisning på vilkårene for å kunne treffe nytt vedtak - fortsatt allmenngjøring.

Ved departementets evaluering av loven (Lov om allmenngjøring av tariffavtaler – evaluering, Arbeids- og sosialdepartementet 22. september 2005), ble det foreslått en nærmere regulering av i hvilke situasjoner Tariffnemnda skal ha kompetanse til å beslutte fortsatt allmenngjøring. Forslaget er ikke vedtatt, og det er således fremdeles rettslig uklart hva som er vilkårene for en fortsatt allmenngjøring. Under enhver omstendighet må det etter en konkret vurdering av hver begjæring som et minimum, kunne påvises et behov for fortsatt allmenngjøring, noe som også synes å legges til grunn i de foreliggende begjæringer.

I forbindelse med evalueringen av loven la departementet til grunn at en slik konkret vurdering må baseres på hvor sannsynlig det vil være at problemene med dårligere lønns- og arbeidsvilkår for utenlandske arbeidstakere oppstår på nytt dersom allmenngjøring av tariffavtalen ikke videreføres. Etter NHOs syn innebærer dette at vilkårene i § 1-1 må være oppfylt også ved vurderingen om fortsatt allmenngjøring, jf. forarbeidene til allmenngjøringsloven (Ot.prp. nr. 26 (1992-1993) s. 22) der det fremgår at vilkårene vil være oppfylt ikke bare når det kan påvises konkrete

eksempler, men også i de tilfeller der ”det antas at slike problemer vil være nært forstående”. Dette er også lagt til grunn av Tariffnemnda selv i det første allmenngjøringsvedtaket, sak 1/2003. Det er altså denne vurderingen som må foretas også ved spørsmålet om fortsatt allmenngjøring. Etter NHOs oppfatning er det ikke grunnlag for å legge nivået for denne sannsynlighetsvurderingen lavere enn det som gjelder ved ”første gangs” allmenngjøring.

Ved vurderingen av om et allmenngjøringsvedtak skal videreføres, er det etter NHOs oppfatning helt sentralt å ta tilbørlig hensyn til at det ikke skal være noen automatikk i ”fornyelse” slik at ordningen med allmenngjøring får preg av en permanent ordning. Allmenngjøringsinstituttet skal være et særlig virkemiddel og ikke føre til at en uorganisert del av arbeidslivet i stor grad blir bundet til vilkår fremforhandlet og forvaltet av andre. Dette var ikke hensikten med ordningen og er prinsipielt uheldig. Et slikt synspunkt er også fremhevet fra departementets side ved evaluering av loven. Det er videre et moment at en fortsatt allmenngjøring som en mer eller mindre permanent ordning, vil føre til en uoversiktlig rettslig situasjon.

Det vil gjennomgående kunne anføres at det er en fare for at de lønns- og arbeidsvilkår som er fastsatt i forskriftene, ikke følges dersom forskriften faller bort. Dette kan imidlertid ikke i sin alminnelighet gi grunnlag for fortsatt allmenngjøring idet man da raskt vil komme over i en situasjon der allmenngjøringen blir permanent. Det må kunne legges til grunn at det forhold at en forskrift om allmenngjøring har virket over en viss periode, har gjort kravene til lønns- og arbeidsvilkår kjent hos så vel arbeidsgiver - som arbeidstakersiden med den følge at prinsippene følges, også i en situasjon der forskriften ikke lenger gjelder.

Etter NHOs syn må det kunne føres klare bevis for at det foreligger en kvalifisert fare for at lønns- og arbeidsvilkårene vil forverres. Tariffnemnda må ta nærmere stilling til hvor denne terskelen ligger. Etter NHOs oppfatning er det grunn til å stille forholdsvis strenge krav til sannsynlighet for en slik fare. Videre må det stilles krav til at det konkret kan påvises fare for forverring for en representativ del av bransjen og for et større antall arbeidstakere. Det kan ikke være tilstrekkelig at det sannsynliggjøres en fare for forverring, som rammer en prosentvis liten del av den bransjen som vil omfattes av vedtaket.

Etter vårt skjønn må man ved vurderingen av hvilke krav som stilles, også se hen til det EØS-rettslige perspektivet. Som NHO har fremhevet i tidligere høringsuttalelser, vil en allmenngjøring kun kunne forsvares i forhold til EØS-avtalens artikkel 36, dersom den anses nødvendig for å ivareta tvingende allmenne hensyn. Stilles det lave eller ingen krav til dokumentasjon og reell fare for en forverring av lønns- og arbeidsvilkår, vil en allmenngjøring kunne være i strid med de EØS- rettslige forpliktelser. Det vises her i sin helhet til det som på generelt plan ble fremholdt i NHOs høringsuttalelse av 29. mai 2008 i utkast til forskrift om allmenngjøring av tariffavtale i skips- og verftsindustrien.

2. Nærmere om de enkelte begjæringene om fortsatt allmenngjøring

Hva gjelder begjæring vedrørende petroleumsanleggene, er det NHOs oppfatning at det ikke er grunnlag for fortsatt allmenngjøring. Det ble første gang besluttet allmenngjøring av deler av verkstedsoverenskomsten, fellesoverenskomsten for

byggfag og landoverenskomsten for elektrofagene med virkning fra 1. desember 2004. Allmenngjøring er senere forlenget i 2006, slik at forskrift om allmenngjøring har virket på landanleggene i tre og et halvt år.

Den dokumentasjon som dannet bakgrunnen for det opprinnelige vedtaket, knyttet seg utelukkende til forholdene innenfor området for overenskomsten for byggfag. Tariffnemnda la imidlertid til grunn at forholdene innen de andre tariffområdene måtte være de samme, og fant på denne bakgrunn at kravet til dokumentasjon var oppfylt.

Etter det NHO kan se, er det ikke i begjæringen om fortsatt allmenngjøring vist til noen dokumentasjon som underbygger et behov for allmenngjøring. Hva gjelder forholdene innenfor bygg, ble byggfagoverenskomsten allmenngjort for hele landet i 2006 (jf. forskrift av 29. november 2006, sak 4/2004), slik at det området der det opprinnelig var funn, nå er dekket av en annen allmenngjøringsforskrift.

FAFO gjennomførte i 2007, på oppdrag fra Petroleumstilsynet, en undersøkelse av lønns- og arbeidsvilkårene for østeuropeiske arbeidstakere på to petroleumsanlegg på land. (FAFO rapport 2007/32, se <http://www.faf.no/pub/rapp/20032/20032.pdf>). Rapporten viser etter vårt skjønn at det gjennomgående er ordnede forhold på anleggene og at allmenngjøringsforskriften er kjent og følges ved lønnsfastsettelsen. Petroleumstilsynet har etter 2006 (da tilsynet fikk adgang til å benytte sine ordinære sanksjonsmidler ved tilsyn etter allmenngjøringsloven) ikke avdekket brudd på forskriften (side 109). De aller fleste arbeiderne var lønnet flatt på en av de satsene allmenngjøringsforskriften fastsetter, og det trekkes i rapporten den konklusjonen at forskriften er normgivende for lønnsfastsettelsen (side 57). Det fremgår videre at det blant de utenlandske arbeidstakerne ikke er noen utbredt følelse av at de tjener mindre enn norske kolleger (side 60).

Det forhold at arbeidsgiverne ikke betaler utenlandske arbeidstakere ”mer enn de må”, slik fremhevet i LOs begjæring, er etter vårt skjønn ikke noe argument for en fortsatt allmenngjøring. Det sentrale er at forskriften er kjent, har virket over tid, og at inntrykket er at den følges. Det kan ikke sees at de opplysninger som kommer frem i rapporten, underbygger at gjeldende lønnsnivå ikke vil bli opprettholdt dersom forskriften ikke videreføres. En fortsatt allmenngjøring vil etter vårt skjønn innebære en allmenngjøring ”for sikkerhets skyld”, noe det ikke er hjemmel for.

LO argumenterer for fortsatt allmenngjøring med henvisning til at Petroleumstilsynets kontrolloppgaver knyttet til allmenngjøringsvedtaket vil opphøre med mindre forskriften videreføres, noe som kan føre til at uryddige forhold igjen kan oppstå. Etter vårt skjønn vil allmenngjøring basert på en slik antagelse være prinsipielt uheldig. Der det gjelder et allmenngjøringsvedtak vil flere kontrollfunksjoner aktiveres, jf. også påseansvaret. Allmenngjøring for å opprettholde disse ligger på siden av hensikten bak loven og vil innebære at allmenngjøring gjøres til en permanent ordning, jf. de prinsipielle innvendinger innledningsvis. NHO er enig at kontrollfunksjoner for å sikre ordnede forhold i bransjen er viktig. Allmenngjøring for å aktivisere slike er imidlertid ikke veien å gå. I bransjen er man i dag imidlertid generelt svært opptatt av at det skal være ordnede forhold og de store aktørene følger uavhengig av allmenngjøringsvedtak nøye med. Det er således ingen grunn til engstelse for at dette ikke vil fortsette dersom allmenngjøringen ikke videreføres.

En økt bevissthet omkring disse forhold har også kommet til uttrykk gjennom overenskomster der partene forplikter seg til å arbeide for seriøsitet i bransjen. Det vises dessuten til at det av FAFOs rapport, fremgår at operatørene på anleggene tar arbeid med oppfølging alvorlig, og at de utenlandske selskapene opplever at dette ikke differerer særlig fra det de ellers er vant med.

Når det gjelder begjæringen vedrørende landoverenskomsten for elektrofagene for Oslo og Akershus, er det etter vårt syn ikke grunn til fortsatt allmenngjøring. Tariffnemnda har til behandling elektrooverenskomsten for hele landet og vil i den forbindelse ta stilling til dokumentasjonskravet.

Vedrørende fellesoverenskomsten for byggfag, vises det til de generelle innvendingene mot fortsatt allmenngjøring under punkt 1. Hva gjelder begjæringen om at man skal gå "tilbake til en arbeidsuke på 37, 5 timer", viser NHO til sine generelle bemerkninger til de EØS rettslige problemstillingene tatt opp i vår høringsuttalelse 29. mai 2008, og som nå skal utredes nærmere av Justisdepartementets lovavdeling.

Vennlig hilsen
NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON

Sigrun Vångeng
Direktør